ئەخمەت تۇردى ئەسەرلىرى

ئۇنتۇلغان كىشىلەر

شىنجاڭ ياشلار-ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

ئەخمەت تۇردى ئەسەرلىرى

ئۇنتۇلغان كىشىلەر

(رومان)

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

图书在版编目 CIP 数据

被遗忘的人们：维吾尔文/艾海提·吐尔迪著．—乌鲁木齐：新疆青少年出版社，2009.3
（艾海提·吐尔迪作品集）
ISBN 978-7-5371-6502-0

Ⅰ．被…　Ⅱ．艾…　Ⅲ．长篇小说—中国—当代—维吾尔语（中国少数民族语言）　Ⅳ．I247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字（2009）第 023346 号

责任编辑：**阿布里克木·艾山**
责任校对：**迪力亚尔·吐尔逊**
封面设计：**阿里甫·夏**

艾海提·吐尔迪作品集
被遗忘的人们（维吾尔文）
（长篇小说）
艾海提·吐尔迪　著

新疆青少年出版社出版
（乌鲁木齐市胜利路二巷 1 号　邮编：830049）
新疆新华书店发行　　新疆新华印刷厂印刷
850×1168 毫米　32 开本　13.125 印张
2009 年 3 月第 1 版　2009 年 3 月第 1 次印刷
印数:1-4000

ISBN 978-7-5371-6502-0　定价：26.00 元
如有印刷装订问题请直接同出版社调换

مەسئۇل مۇھەررىرى: **ئابلىكىم ھەسەن**
مەسئۇل كوررېكتورى: **دىلىيار تۇرسۇن**
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: **غالىب شاھ**

ئەخەت تۇردى ئەسەرلىرى
ئۇنتۇلغان كىشىلەر
(رومان)
ئاپتورى : **ئەخەت تۇردى**
*
شىنجاڭ ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى غالىبىيەت يولى 2 ـ كوچا 1 ـ قورۇ، پ: 830049)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
ئۆلچىمى: 1168×850م م، 32 كەسلەم، باسما تاۋىقى: 13.125
2009 ـ يىل 3 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2009 ـ يىل 3 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
ISBN978-7-5371-6502-0
سانى: 1- 4000
باھاسى: 26.00 يۈەن

بېسىلىشتا، تۈپلەشتە خاتالىق بولسا نەشرىياتىمىزغا ئەۋەتىڭ، تېگىشىپ بېرىمىز

نەشرىياتتىن

ئەخەت تۇردى — دەۋرىمىزدىكى ئۇيغۇر پروزىچىلىقىنىڭ تەرەققىياتىغا ، گۈللەپ ياشناش ۋەزىيىتىگە مۇھىم تۆھپە قوشقان ۋەكىللىك خاراكتېردىكى داڭلىق يازغۇچىلىرىمىزنىڭ بىرى . ئۇ ئۆزىنىڭ 50 يىللىق ئەدەبىي ئىجادىيەت ھاياتىدا پروزىچىلىقنىڭ ھېكايە ، پوۋېست ، رومان قاتارلىق ھەممە ساھەسىدە قەلەم تەۋرىتىپ ، ھەممە ساھەسىدە بىر تۈركۈم نادىر ئەسەرلەرنى يارىتىپ ، ئوقۇرمەنلەر قەلبىدە ۋە ئەدەبىيات ساھەسىدە خېلى زور تەسىر قوزغىدى .

يازغۇچى 1940 - يىل 11 - ئاينىڭ 20 - كۈنى قەشقەر شەھىرىدە تۇغۇلغان . 1949 - يىلىدىن 1959 - يىلىغىچە باشلانغۇچ ، ئوتتۇرا مەكتەپلەردە ئوقۇغان . 1959 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىغا ئوقۇشقا كىرگەن . 1964 - يىلى 8 - ئايدا ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە تەقسىم قىلىنىپ ، «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىگەن ، كېيىن ژۇرنالنىڭ مۇئاۋىن باش مۇھەررىرى بولغان . 1989 - يىلى 1 - ئايدىن باشلاپ كەسپىي يازغۇچىلىققا تەكلىپ قىلىنىپ ، 2000 - يىلى 12 - ئايدا دەم ئېلىشقا چىققۇچە شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ كەسپىي يازغۇچىسى بولغان . ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى ، جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەت يازغۇچىلار ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ ھەيئەت ئەزاسى ، مەملىكەتلىك ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتى ۋە مۇقام ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى ، دۆلەتلىك

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

بىرىنچى دەرىجىلىك يازغۇچى، شىنجاڭ پېداگوگىكا ئۇنىۋېرسى-
تېتى فىلولوگىيە ئىنستىتۇتىنىڭ پەخرىي پروفېسسورى.

ئەخەت تۇردىنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەت هاياتى 1958 - يىلى «تارىم» ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىنغان «گۇرۇچ» ناملىق هېكايىسى بىلەن باشلانغان. شۇنىڭدىن تارتىپ 1960 - يىللارنىڭ ئوتتۇر-ىلىرىغىچە بولغان ئارىلىقتا ئۇ «هاياتنىڭ باشلىنىشى»، «دەشتكە باهار كەلدى»، «كۈرەش داۋام قىلىدۇ»، «ئازاد زامانەمدىن ئايلىناي»، «بىزنىڭ ئەۋلاد» قاتارلىق بىر قىسىم هېكايىلەرنى يېزىپ، شۇ دەۋر رېئاللىقىنى خېلى جانلىق ئەكس ئەتتۇرگەن هەم كۆزگە كۆرۈنۈشكە باشلىغان. 1970 - يىللارنىڭ ئاخىرلى-رىدىن باشلاپ ئەخەت تۇردىنىڭ پروزا ئىجادىيىتى يېڭى بىر باسقۇچقا قەدەم قويدى. بۇ مەزگىللەردە ئۇ «يالقۇنلۇق ياش-لىق»، «مەرهابا، باغۋەن»، «مەهبۇس قىزى» قاتارلىق هېكا-يىلەرنى يېزىش ئاساسىدا پوۋېست ئىجادىيىتى بىلەن شۇغۇللى-نىپ، «قىيانلىق دەريا»، «ئەلۋىدا، كۆز يېشىم» قاتارلىق پوۋېستلارنى ئېلان قىلىپ، بۇ جەھەتتىمۇ كۆرۈنەرلىك نەتىجى-لەرگە ئېرىشتى. ئۇنىڭ پوۋېست ئىجادىيىتى ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ هېكايە ئىجادىيىتىدىن رومان ئىجادىيىتىگە ئۆتۈشتىكى ئۆتكۈنچى ئىجادىيىتى بولۇپ قالدى. ئۇ 1980 - يىللارنىڭ ئاخىرىدىن باشلاپ رومان ئىجادىيىتىگە كىرىشىپ، 1989 - يىلى تۇنجى رومانى — «ئۇنتۇلغان كىشىلەر»نى ئوقۇرمەنلەر بىلەن يۈز كۆ-رۈشتۈردى. بۇ رومان ئۆزىنىڭ كۆپ تەرەپلىمە قىممىتى ۋە يۇقىرى مۇۋەپپەقىيىتى بىلەن كىشىلەر ئارىسىدا ۋە ئەدەبىيات ساهەسىدە زور تەسىر قوزغىدى، شۇنداقلا ئۇنىڭ رومان ئىجادى-يىتى ئۈچۈن پۇختا ئاساس بولۇپ قالدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئاساسلىق كۈچىنى رومان ئىجادىيىتىگە قارىتىپ، كەينى - كەي-نىدىن «هايات شۇنداق»، «سەرسان روھ»، «بەختسىز سەئىدى-يە»، «قاباهەت» قاتارلىق رومانلارنى يېزىپ جامائەتچىلىك بى--

لەن يـۈز كـۆرۈشتۈردى . ئـەگەر بـىز «خەيرخوش ، توققۇز كۈنلۈك ماكان» ، «ئەلۋىدا ، كۆز يېشىم» نامىلىق ئەسەرلەرنى ئۇنىڭ ھېكايە ۋە پوۋېست ئىجادىيىتىدىكى بىر پەللە دېسەك ، ئۇنداقتا «سەرسان روھ» ، «بەختسىز سەئىدىيە» ، «قاباھەت» روманلىرى ئۇنىڭ رومان ئىجادىيىتىدىكى نەتىجىسىگە ۋەكىللىك قىلالايدىغان نادىر ئەسەردۇر .

يازغۇچىنىڭ تۇنجى پوۋېستى «قىيانلىق دەريا» 1985 ـ يىلى مەملىكەتلىك 2 ـ نۆۋەتلىك ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىيا-تىنى باھالاشتا «مۇنەۋۋەر پوۋېست» مۇكاپاتىغا ئېرىشكەندىن كې-يىن ، ئۇنىڭ بىر قىسىم ھېكايىلىرى ، بولۇپمۇ «ئۇنتۇلغان كىشىلەر» ، «ھايات شۇنداق» ، «سەرسان روھ» ، «بەختسىز سەئىدىيە» قاتارلىق رومانلىرى كەينى ـ كەينىدىن «جۇڭگو كى-تاب مۇكاپاتى» ، «تۇلپار ئەدەبىيات مۇكاپاتى» ، «تەڭرىتاغ ئەدە-بىيات ـ سەنئەت مۇكاپاتى» ··· قاتارلىق مەملىكەت ۋە ئاپتونوم رايون دەرىجىلىك مۇكاپاتلارغا ئېرىشىپ زور شەرەپ قۇچتى . ئۇنىڭ بىر تۈركۈم ھېكايە ـ پوۋېستلىرى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىنغاندىن سىرت ، «سىناق مەيدانىدىكى لەتىپە» ، «خەير-خوش ، توققۇز كۈنلۈك ماكان» قاتارلىق نادىر ھېكايىلىرى چەت ئەل تىلىغا تەرجىمە قىلىنىپ ، «چەت ئەل يازغۇچىلىرىنىڭ ھې-كايىلىرى» نامىلىق توپلام بىلەن «پەرۋاز» نامىلىق مەجمۇئەلەردە ئېلان قىلىندى .

بۇ قېتىم نەشرىياتىمىز دۆلەت قۇرۇلغانلىقىنىڭ 60 يىللى-قىغا سوۋغا قىلىش ۋە ئەخمەت تۇردى ئىجادىيىتىنىڭ 50 يىللىقى-نى خاتىرىلەش يۈزىسىدىن يازغۇچىنىڭ بارلىق ئەسەرلىرىنى 10 توم قىلىپ نەشر قىلدۇق . بىز ھۆرمەتلىك ئوقۇرمەنلەرگە سۇن-غان بۇ 10 توملۇق ئەسەر يازغۇچى ئەخمەت تۇردىنىڭ تارىخ ۋە رېئاللىق ھەققىدىكى 50 يىلدىن بۇيانقى جاپالىق ئىزدىنىشلىرى-نىڭ مەھسۇلى . ئۇ ئۆزىنىڭ پۈتۈن ئىجادىيىتىدە كىشىلەرنىڭ

ئىجتىمائىي رېئاللىق بىلەن بولغان ئوخشاشمىغان مۇناسىۋەت ـ
ئالاقىلىرىنى ، جۈملىدىن ئۇلارنىڭ باي ۋە مۇرەككەپ روھىي
دۇنياسىنى تىپىك ۋە ماھىيەتلىك بولغان تۇرمۇش كۆرۈنۈشلىرى
ئىچىدە ئوبرازلىق يارىتىشتەك ئىجادىيەت ئالاھىدىلىكىنى گەۋدى-
لەندۈرۈپ ، ئۆزىگە خاس بەدىئىي ئۇسلۇب ياراتقان . ئۇ تەسۋىرلى-
گەن پېرسوناژلارنىڭ كۆپىنچىسىدە زامانداشلىرىمىزنىڭ مەنىۋى
قىياپەتلىرى تەبىئىي ۋە ئېنىق ئېچىپ بېرىلىپ ، ئۇيغۇر خەلقى-
نىڭ تىپىك مىللىي خاراكتېرى خېلى روشەن ئەكس ئەتكەن .
بۇ خىل تىپىك خاراكتېر يازغۇچىنىڭ ئىدىيىۋى ھېسسىياتى ،
جەمئىيەت ۋە تۇرمۇش ھەققىدىكى ئالاھىدە كۆزقاراشلىرى ، شۇ-
نىڭدەك ئۆزگىچە ئىجادىيەت ئۇسۇلى ئارقىلىق سەنئەت يۇكسەك-
لىكىگە كۆتۈرۈلگەن . شۇڭا ئۇ كىشىلەرگە ئۆزگىچە بىر خىل
ئېستېتىكىلىق زوق بېغىشلايدۇ ، كىشىنى ھايات گۈزەللىكىدىن ،
شۇنداقلا تەبىئەت گۈزەللىكىدىن سۆيۈندۈرىدۇ .

قىسقىسى ، ئەخەت تۇردى دەۋر قىياپىتىنى ئىجابىي ۋە سەل-
بىي ياقتىن يورۇتقان ، تۇرمۇش پۇرىقى كۈچلۈك ، زىددىيەت-
توقۇنۇشلىرى كەسكىن ، پېرسوناژلىرى ئۆزىگە خاس خاراكتېرگە
ئىگە ، تىلى تاتلىق بىر تۈركۈم مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرى بىلەن يېڭى
دەۋر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىغا ، جۈملىدىن ئۇنىڭ رومانچىلىق ساھەسى-
گە مۇناسىپ تۆھپىلەرنى قوشقان تۆھپىكار يازغۇچىدۇر .

بىز ئاخىرىدا ، ھۆرمەتلىك ئەدىبنىڭ تېنىگە سالامەتلىك ،
قەلىمىگە تېخىمۇ زور بەرىكەت تىلەيمىز !

2009 ـ يىل ، مارت .

يازغۇچىدىن

ھەرقانداق كىشى ئەلۋەتتە ئۆز خەلقىنىڭ كۆرۈشىنى ئېسىدىن چىقىرىشنى خالىمايدۇ.

يېقىنقى تارىخىمىز ھەققىدە مۇشۇنداق بىر ئەسەر يېزىش ئىشتىياقى مەندە تۇيۇقسىز پەيدا بولۇپ قالدى. بۇنىڭغا ئاتاقلىق يازغۇچى چىڭغىز ئايتماتوفنىڭ مەلۇم ئەسىرىدىكى مۇنۇ سۆزىنى نەقىل كەلتۈرسەم تولىمۇ باب كېلىدۇ:

«تاغلاردا شۇنداق بۇلاقلار بولىدۇكى، يېڭى يول ئېچىلسا بۇ بۇلاقلارغا ئېلىپ بارىدىغان چىغىر يوللار ئەستىن چىقىپ كېتىدۇ، ئۇسسىغاندا يولدىن بۇرۇلۇپ بارىدىغان يولۇچىلار بارغانسېرى ئازىيىدۇ، شۇنىڭ بىلەن بۇ بۇلاقلارنى يالپۇز ياكى لويىلا بېسىپ كېتىدۇ. كېيىن بارا - بارا يولۇچىلارنىڭ كۆزىگە كۆرۈنمەيمۇ قالىدۇ. ئوت ئاتەش ئىسسىق كۈنلەردە ئاندا - ساندا بىرەر ئادەمنىڭ ئېسىگە كېلىپ، ئۇسسۇلۇق تەشناسىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن يولدىن بۇرۇلۇپ بۇلاق بېشىغا بارسا بارار. يولۇچى كېلىدۇ - دە، ئوت بېسىپ كەتكەن بۇلاقنى ئىزدەپ تاپىدۇ. گىياھلارنى ئاۋايلاپ ئاچىدۇ ۋە ھەيران قېلىپ «ئاھ!» دەپ تاشلايدۇ: ئالىقاچانلاردىن بۇيان ھېچكىم لايلاتمىغان مۇزدەك بۇلاق سۈيىنىڭ تىنىقلىقى ۋە چوڭقۇرلۇقىنى كۆرۈپ ھەيران قالىدۇ، بۇلاقتا ئۇ ئۆزىنىمۇ، قۇياشنىمۇ، ئاسماننىمۇ، تاغ - تاشلارنىمۇ كۆرىدۇ ... كۆرىدۇ - دە، شۇنداق جايلارنى بىلمەسلىك گۇناھ، يار - بۇرادەرلەرنىمۇ بۇنىڭدىن خەۋەردار قىلىش كېرەك، دەپ كۆڭلىدىن ئۆتكۈزۈپ قويىدۇ ...»

شۇنداق، ئىش ئەنە شۇ يەردىن باشلاندى. مەنمۇ سۈيى سۈزۈك ۋە تاتلىق، كىشىلەر ئەستىن چىقىرىپ قەدەم ئىزلىرى ئازلاپ قالغان

ئەنە شۇنداق خىلۋەت بۇلاقلارنى ئىزدەپ تاپتىم. ئۇنىڭ سۈيى تەشنا قەلبىمگە شەربەت بولدى، مېنى روھلاندۇردى، ئىلھاملاندۇردى. ئەمما، بۇ كۇپايە قىلمايتتى. مەن بۇ بۇلاقلارنى باشقىلارغىمۇ بىلدۇرۇپ قويۇش نىيىتىگە كەلدىم ۋە ئەينى ۋاقىتتا، ئاشۇ بۇلاقلارنى بەرپا قىلغان، ئاسرىغان كىشىلەرنىڭ ھازىرغىچە ياشاپ كەلگەنلەردىن بەزىلىرى بىلەن ئۇچراشتىم. ئۇلار ھە دېگەندىلا ماڭا: «بۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇنتۇلغان ئىشلار، ئۆچكەن ئىزلار ...» دېيىشىپ كۆڭلىدىكى ئالدىقاندىاق مەيۇسلۇكلەرنى بىلدۇردى ...

ياق، دۇنيادا ئۇنداق ئاسان ئۇنتۇلىدىغان ئىش يوق! ئادەمزات باسقان ئىزلار مەڭگۈ قىممەتلىك، ئۇنتۇلغۇسىز بولىدۇ!

سۆھبەتداشلىرىم مەقسەتكە يارىشا كۆڭلىنىڭ ئەڭ نازۇك قاتلاملىرىدىكى سىرلىرىنى ئېيتىپ بەردى. كۆمۈلۈپ قالغان بۇلاق كۆزلىرىنى ئاچتى!

شۇئان مېنىڭ كۆز ئالدىمدا ئەجدادلىرىمىزنىڭ زۇلمەتلىك تۈن پەردىسىنى يىرىپ تاشلاپ ھۆرلۈك، ئەركىنلىككە ئېرىشىش ئۈچۈن ئېلىپ بارغان جاپالىق كۈرەشلىرى، كېيىنكى ئەۋلادلارنىڭ بەختى ئۈچۈن تۆككەن ئىسسىق قانلىرى، يورۇقلۇقنى كۆرۈش ئۈچۈن باسقان سانسىز ئىزلىرى نامايان بولغاندەك بولدى. مەن ھاياجانلاندىم، روھلاندىم، غايەت زور بىر مەنىۋى كۈچ ماڭا تۈرتكە بولدى. مەن ئاخىر شۇ تۈرتكە بىلەن قولۇمغا قەلەم ئالدىم.

«ئۇنتۇلغان كىشىلەر» ھېچبولمىغاندا، 1940 ـ يىللاردىكى كىشىلىرىمىزنىڭ بېسىپ ئۆتكەن ئەگرى ـ توقاي يوللىرىنى، ئۇنتۇلۇشقا باشلىغان قەھرىمانلىق ئىش ئىزلىرىنى يۈزەكى بولسىمۇ ئەۋلادلارنىڭ ئېسىگە سېلىپ، بۈگۈنكى بەختنىڭ قەدىر ـ قىممىتىگە يېتىشكە تۈرتكە بولار، دېگەن ئۈمىدتىمەن.

لېكىن، بۇ رومان يېزىلىك ئەسەرگە قەدەم قويۇش يولۇمدىكى بىر ھەۋەس بولدى. شۇنداق ئىكەن، ھەرقانداق بىر ئىش يېڭى باشلانغان چاغدا ئۇرغۇنلىغان كەمچىلىك ۋە سەۋەنلىكلەردىن خالىي بولالمايدۇ.

ئۇ جەزمەن ئۇستازلارنىڭ يېتىلىشى، تەنقىدچىلەرنىڭ كۆيۈنۈشى بىلەن ئاستا ـ ئاستا تۈزىتىلىپ تولۇقلىنىپ باردۇ.

ئاخىردا، مېنى نۇرغۇن يازما ۋە ئاغزاكى ماتېرىياللار بىلەن تەمىنلىگەن، شۇ دەۋردىكى مۇرەككەپ ۋە قانلىق كۆرەشلەرنىڭ ئاكتىپ قاتناشچىسى ھەم تىرىك شاھىتى بولغان ئەدىۋاقى سەيدۇللا، شېرىپ خۇشتار، ئەمەت بەختى، مەمتىمىن قۇربان، ئابلىز ئەبەيدۇللا، قۇربان يىڭجاڭ قاتارلىق پېشقەدەم ئۇستازلارغا چىن كۆڭلۈمدىن مىننەتدارلىق بىلدۈرىمەن. شۇنىڭ بىلەن بىللە، ئاپتورنى ئاشۇ دەۋرنىڭ سىياسىي ۋە ئىجتىمائىي تۇرمۇشىغا ئائىت بىر قىسىم ماتېرىياللار بىلەن تەمىن ئەتكەن «شىنجاڭ تارىخ ماتېرىياللىرى» مەجمۇئەسىگىمۇ ھۆرمەت بىلەن تەشەككۈر ئېيتىمەن!

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

مۇندەرىجە

بىرىنچى باب سەيلىگاھتىكى جۇدالىق 1
ئىككىنچى باب ھەپىسىدىكى سىرداشلار 18
ئۈچىنچى باب تۇنجى سان «تاڭ نۇرى» 51
تۆتىنچى باب ئىپپەت قۇربانى 78
بەشىنچى باب ئاخىرەتنىڭ سۈرىتى 108
ئالتىنچى باب يۇلتۇزلار ئويغاق 122
يەتتىنچى باب پاجىئەلىك كېچە 137
سەككىزىنچى باب ئۇنى دەريا تولدۇردى 150
توققۇزىنچى باب راۋاقتىكى «رازۋېدكا» 164
ئونىنچى باب بۇرۇتقا خاپا بولسا، ساقال چىقتى 178
ئون بىرىنچى باب قان بىلەن يۇيۇلغان داغ 192
ئون ئىككىنچى باب بەيتۇللانىڭ شىپالىق دورىسى 213
ئون ئۈچىنچى باب يېشىل تۇغ 227
ئون تۆتىنچى باب قاچقۇن 239
ئون بەشىنچى باب «شېھىت مازار» 245
ئون ئالتىنچى باب چىلتەنلەر نامايىشى 264
ئون يەتتىنچى باب توغراقلار چاۋاك چالىدۇ 281
ئون سەككىزىنچى باب سىرلىق ئەۋلىيا 297
ئون توققۇزىنچى باب ئاھ، گۈزەل! 314
يىگىرمىنچى باب ئۇلار قۇچاقلاشتى 333
يىگىرمە بىرىنچى باب تۇنجى جەڭ 345
يىگىرمە ئىككىنچى باب سانسىز قەبرىلەر 364
يىگىرمە ئۈچىنچى باب جادۇ ئالدىدا 373
يىگىرمە تۆتىنچى باب ئۇلار تاڭنى كۈرەلمىدى 387
يىگىرمە بەشىنچى باب بۇ بابنىڭ مەزمۇنى ئىچىدىكى گەپتە....399

بىرىنچى باب

سەيلىگاھتىكى جۇدالىق

بوغۇزلايمەن دېسە قويمۇ تېپىرلايدۇ.
— ئۇيغۇر خەلق تەمسىلى

1

ھەر يىلى ئۆرۈك پىششىقىدا بولىدىغان «ھەزرەت سەيلىسى» بۇ قەدىمىي، ئەزىز شەھەرنىڭ ئەنئەنىۋى بايرىمى ھېسابلىناتتى. بۇ كۈنلەردە ھاياتنىڭ پۈتۈن خۇشاللىقى، تۇرمۇشنىڭ جىمى شاۋقۇن - سۈرەنلىرى خۇددى بىردەملىككە بۇ يەرگە كۆچۈپ كەلگەندەك، كىچىككىنە ھەزرەت يېزىسى قايناپ كېتەتتى. ئۇزۇن چاپانلىرىنى دولىسىغا غېرىبچە تاشلىغان تاۋاپچىلار، مەپە، ھارۋىلاردا شەھەردىن چىققان سەيلىچىلەر گىرەلىشىپ ئاجايىپ بىر ئادەم ئېقىمىنى پەيدا قىلاتتى. سەيلىگاھنىڭ بۇ كۈنلەردىكى تۇرمۇشى خۇددى مىڭ تارلىق سازغا ئوخشايتتى، ئۇنىڭ ھەربىر تارىدىن ئۆزىگە خاس ئاۋاز چىقاتتى، گىرەلىشەتتى، ماسلىشاتتى، جور بولاتتى ...

بۈگۈن ھاۋا يەنە ئوچۇق بولدى. قۇياش ئوت چاچرىتىپ كۆتۈرۈلدى، گۈل بەرگىلىرىدىكى شەبنەملەر جۇلالاندى، ئۇلار خۇددى كەپتەرنىڭ كۆزىدەك دانە - دانە بولۇپ تىترەشكە باشلىغاندا، كۆك، قىزىل لەپە تارتىلغان ئات ۋە ئېشەك ھارۋىلىرى ھەزرەت يولىدا پەيدا بولدى، ئۇلار يول تالىشىپ، توپا توزىتىپ توختىماي چېپىشاتتى. ئالىپتە بېزەلگەن بىر مەپە رەستىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن كېسىپ ئۆتۈپ،

ھەشەم ـ دەرەم بىلەن يولغا چىقتى. مەيكەش ئەللىك ياشلار ئەترا-
پىدىكى تاز چىراي ئادەم ئىدى، كىشىلەر ئۇنى «ئامبال تاز» دەيتتى.
ئامبال تازنىڭ مەيسى ھەقىقەتەنمۇ ئازادە ئىدى، تۆكلىرى پارقىراپ
تۇرىدىغان چىلان تورۇقنىڭ قۇلىقىغا قىزىل دۇردۇندىن لىنتا باغلاد-
غان، لىنتىنىڭ ئۇچىغا ئۇششاق تۇچ قوڭغۇراقلار ئېسىپ قويۇلغان،
ئاتنىڭ ماڭلىيىغا بولسا كەھرىۋا ھەم كۆزمونچاقتىن ئىككى تىزىق
مەرزەڭگە ئېسىلغانىدى. سېمىز ئاتنىڭ ساغرىسىدىكى يېشىل، قىزىل
چۇپۇردىن گۈل تۇگۈلگەن لەندازىغىمۇ كىچىك جەز قوڭغۇراقلار بې-
كىتىلگەنىدى. ئامبال تاز ئاشۇ سۆلەتلىك مەيسىنى جالداگشتىپ
ھەيدىگىنىچە غولغۇن ئىچىگە كىرىپ كەتتى. ئۇ چىلان ساپلىق ئۇزۇن
قامچىسىنى ئاتنىڭ بېشىدا ئوينىتىپ، لەرزان قاس چىقىرىپ، بۆرە يۇ-
رۇشىدە كېتىۋاتقان ئاتنىڭ يېنىدا سوكۇلداپ ماڭاتتى. ئۇنىڭ تۆگە
تاپىنىدەك يوغان، قاپقارا توگرا باسقان يالاڭ ئاياغ پۇتلىرى خۇددى
پىچاقتا كېسىۋەتكەنەدەك تىلىم ـ تىلىم پىچىلىپ كەتكەنىدى ...
ئالدىغا كۆك لەمبۇقتىن پەردە تارتىلغان مەيە ئىچىدە ئىككى ئادەم
ئولتۇراتتى، ئۇلارنىڭ ياش قۇرامى، بوي ـ تۇرقى ئانچە پەرقلەنمەيت-
تى. ھەر ئىككىلىسى قىرانلىق يېشىدىكى ئوتتۇرا بوي ئادەملەر ئىدى.
ئۇچىسىغا لىغىرلاپ تۇرغان ئاق پاگچۇ كۆگلەك، بېشىغا يېشىل مەنپۇ
دوپپا كىيىۋالغان ئالتۇن چىشلىق، ئاق سېرىق يۇزلۇك ھاپىز خوجا
بولۇپ، كىشىلەر ئادەتتە «ھاپىز جۇيجاڭ» دەپ ئاتايتتى. ئۇ ۋىلايەت-
لىك ساقچى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ئىدى، بۇگۈن پۇقراچە كىيىنىپ
ئىچ پۇشۇقنى چىقىرىش ئۇچۇن سەيلىگە چىقىپ كېتىۋاتاتتى. ھاپىز
خوجا بوي ـ بەستى كېلىشكەن ئەرلەردىن بولسىمۇ، لېكىن توشقان
كالپۇكى ئۇنىڭ يۈز كېپتىنى بىرقىسما بۇزۇپ تۇراتتى، ئۇ بۇ كە-
چىككىنە پۇچۇقنى يوقىتىمەن دەپ بۇرۇتمۇ قويۇپ باقتى. لېكىن ئۇ-
نىڭ سارغۇچ، شالاڭ بۇرۇتلىرى ئۇ ئەيىبنى تولۇق يوشۇرۇپ كې-
تەلمىدى. يەنە بىرىنىڭ ئىسمى قاسىم كاناي بولۇپ، سەپكۈن يۈزلۈك،
مولۇنكۆز بۇ ئادەممۇ يېقىندىن بېرى كىشىلەرگە تونۇلۇۋاتقان ئالاھىدە

«قۇلاق » لارنىڭ بىرى ئىدى.
مەپىنىڭ ئىچى دىمىق بولۇپ كەتتى، ئۇلار تىنچىقتى، تەرلىدى، شۇنداق بولسىمۇ پەردىنى ئاچمىدى، قاسىم كانىاي غاز پېيىدىن ئىشلەنگەن ئاق ۋە يۇمشاق يەلپۈگۈچ بىلەن ھاپىز خوجىنى پۇشۇلداپ تۇرۇپ يەلپۈشكە باشلىدى. مەپە تىقمۇتىقماق ئارىسىدا قالدى، ئامبال تاز كىشلەرگە ۋار - ۋار ۋارقىرايتتى، چىلان تورۇق كۆپۈككە توشقان ئېغىزدۇرۇقنى غۇچۇرلىتىپ، تىزگىن سىيرىپ ئالدىغا چاپچىيتتى. دەل شۇ چاغدا بىر يىگىتنىڭ غودۇدۇك ئاۋازى ئاڭلاندى :
— ھەي، قارىغۇمۇ سەن!؟ مەپەڭنى كۆزۈڭگە قاراپ ھەيدە!
يول ماڭالماي ئاچچىقى كېلىپ تۇرغان ئامبال تازمۇ غەزەپ بىلەن چالۋاقىدى :
— قاراپ ھەيدىمەي بېشىڭغا ئات سالدىممۇ ؟! سەنمۇ مېدە قېچىردەك سۆركەلمەي نېرى تۇر! ...
يىگىتنىڭ جۇدۇنى تۇتتى :
— قارا، ماۋۇ مامكاپ تازنى! مەن ناماقۇل دېيىشتە يوق، يەنە كىندىكىدىن چىقىرىپ ۋارقىرايدا! ھېلى بىكار ...
شۇ تۇرقىدا ئۇلارنى مەيلىگە قويۇپ بەرسە بىر - بىرىنىڭ يېغىردىغا تەگكۈدەك گەپلەر بىلەن راسا بىر قەپەس ئېلىشقان بولاتتى، لېكىن ئارىلىقتا بىر قىزنىڭ يېلىنغاندەك ئاۋازى قىستۇرۇلدى :
— باتۇق، بولدى قىلىڭا، ماڭايلى ...
قىزنىڭ گېپى تۈگە - تۈگىمەي مەپىنىڭ پەردىسى ئازراق قايرىلدى، ھاپىز خوجا تۇمشۇقىنى يېرىم چىقىرىپ پەسكە قارىدى، ئۇنىڭ ئالدىدا ئىككى تونۇش چىراي تۇراتتى : «ئوھوي!... باتۇق، ئاقىز!... — ئۇ ئۆز - ئۆزىگە ئاستا شىۋىرلىدى، — بۈگۈن بىزنى خۇدا ئۇچراشتۇرۇپتۇ - دە! سەيلىمىزمۇ ئامەتلىك بولغۇدەك!... »
باتۇق يىگىرمە بەش ياشتىن ھالقىغان، بەستى كېلىشكەن، پالۋان قامەت يىگىت ئىدى. بۈگۈن ئۇنىڭ چاچ - ساقاللىرى پاكىز قىردۇرۇلغان، يېشىل شايىدىن تىكىلگەن شاپاق دوپپىسى تەر قۇيۇلۇپ

تۇرغان بېشىغا چاپلىشىپ كەتكەن، ئۇزۇن خەسە كۆڭلىكىنىڭ بىر پېشىنى كۆك بەلبېغىغا قىستۇرۇۋالغانىدى. باتۇقنىڭ قورغۇي بورۇنلۇق يۇمىلاق يۈزى ئاپتاپتىن قىزىرىپ تەرلەپ ـ تەپچىپ تۇراتتى.

ئاققىز ئەمدى ئون توققۇز ياشلارغا كىرگەن، قاش ـ كۆزى جايىدا، ئوماققىنا چوكان ئىدى، بۈگۈن ئۇ زىلۋا بويىغا قۇمچاق گۈللۈك تۇخۇم سېرىقى چىتتىن كۆڭلەك كىيىۋالغان بولۇپ، تاۋاپ ۋە سەيلە ئىشقىدا تىپىچەكلەپ تۇراتتى ...

ئامبال تاز باتۇقنىڭ گېپىدىن گۇرەنلىرىگىچە قىزىرىپ ئەلەمدىن «پاسسىدە» يېرىلىپ كەتكۈدەك بولدى، ئۇ ئەمدى چىڭقىلىپ، تۇرۇلۇپ راسا بىر سوقىقا بېرەي دېگەندە، مەيىنىڭ ئىچىدىن بۇيرۇققا ئوخشاش قىسقىغىنا ئاۋاز كەلدى:

— نېمە تۇرىسەن، تېز ماڭ!

ئامبال تازنىڭ سۆلەتلىك مەيىسى يۈرۈپ كەتتى. تورۇق ئاتنىڭ بوينىدىكى جەز كولدۇرمىنىڭ زىل ۋە بوم ئاۋازلىرى ئۆزئارا سىڭىشىپ خۇددى ساپايى سوققاندەك جاراڭشىپ كېلەتتى.

2

ئاققىز بۈگۈن خۇشاللىق ۋە ھاياجاندىن بەئەينى لالە گۈلىدەك رەڭلىنىپ كەتكەنىدى. ئۇ قاراپ تويمايتتى، ئاڭلاپ قانمايتتى. جىمى ئادەملەر ئۇنىڭغا تونۇشتەك، ھەممە نەرسە يېڭى ۋە گۈزەلدەك كۆرۈنەتتى. ئۇ ئازغىنىپ كەتمەسلىك ئۈچۈن باتۇقنىڭ بەلبېغىنىڭ بىر ئۇچىنى تۇتۇۋېلىپ نۇرغۇن يەرلەرنى ئايلاندى. ئاپاق خوجا مازىرىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە سۇر بېسىپ توختىدى، ھەيۋەتلىك، يوغان كۆك دەرۋازا بېشىدىكى سىرلىق كاھىشقا ئەرەبچە ھەم پارسچە قىلىپ «پەيزىلئەنۋار» دەپ خەت ئويۇلغان بۇ كاتتا مازارنى ئۆزىگە ئوخشاش مىڭلىغان نادان كىشىلەر قاتارىدا تاۋاپ قىلدى، كەڭ ۋە سۈرلۈك گۈمبەز ئىچىدىكى يەتمىش ئىككى كىشىنىڭ جەسىتى قويۇلغان

چوڭ - كىچىك ئەللىك سەككىز قەبرىنى ھازىدارلىق، مىسكىنلىك قىياپەتتە بىرمۇبىر يوقلىدى، قەبرە ئۈستىگە يېپىلغان يوپۇقلارنىڭ ئۇچىنى يۈزىگە سۈرتتى. ئاپاق خوجا ياتقان يېشىل كاھىشلىق يوغان قەبرىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە بېشىنى ئېگىپ ئۇزاق سۈكۈتتە تۇردى، كۆز يېشى قىلدى، كۆڭلىنىڭ چوڭقۇر يېرىدىن چىقىرىپ تىۋىندى، ئاۋۋال باتۇقنىڭ، ئاندىن ئۆزىنىڭ بەختىنى تىلىدى، ئاخىرىدا خۇدانىڭ توقسان توققۇز سىپاتىنى شېپى كەلتۈرۈپ، سوغۇق قەبرىسىمۇ نادانلارنىڭ ئەقىدىسىنى باغلىۋالغان بۇ زاتنىڭ ئۆزلىرىگە پاناھ بولۇشىنى تىلىدى ...

كۈن پېشىن بولغانىدى، باتۇق بەش دانە گۆشگىردە ئالدى، بەلبېغىنى يېشىپ «شەربەت كۆلى» نىڭ بويىغا داستىخان قىلىپ يايدى، مۇگدىشىپ ئولتۇرۇپ غىزالاندى، شەربەت كۆلىنىڭ «زەمزەم» سۈيىنى ئوچۇملاپ ئىچىپ ئۇسسۇزلۇقىنى قاندۇرۇشتى.

— باتۇق، قارىغىنا، — دېدى ئاققىز قولىنى سارغۇچ رەڭدە جىمىرلاپ تۇرغان سۇغا چىلاپ تۇرۇپ، — شەربەت كۆلىنىڭ سۈيى نېمىشقا باشقا سۇلارغا ئوخشىمايدۇ؟

باتۇق تەمتىرىمەيلا جاۋاب بەردى:

— شەربەت كۆلىنىڭ سۈيى ئادەتتىكى سۇ ئەمەس، ئاققىز، بۇ ئۆزى زەمزەم. بۇ كۆلىنىڭ تۈۋى يوق، ئۇنىڭ ئىچىدە ھەزرىتى ئاپاق خوجامنىڭ مۇئەللەق تۇرغان بىر ھۇجرىسى بار، ئۇ كىشى ھەر كۈنى بەش قېتىم قەبرىسىدىن قوپۇپ، يەر ئاستى يولى بىلەن مۇشۇ كۆلنىڭ ئىچىدىكى ھۇجرىسىغا كېلىپ غۇسۇل - تاھارەت ئالىدۇ، شۇ ئۇلۇغ زاتنىڭ قولى تەگكەچكە بۇ كۆلنىڭ سۈيى تاتلىق، شەربەت!

باتۇق يەنە نېمىلەرنىدۇر دېمەكچى ئىدى، ئاققىزنىڭ ھەيرانلىق ئىلكىدە تىترەۋاتقان ئاۋازى گەپنى بۆلۈۋەتتى:

— باتۇق، سەن نۇرغۇن نەرسىلەرنى بىلىدىكەنسەن - ھە؟

باتۇق ئاققىزنىڭ قان تەپچىرەپ تۇرغان ئاناردەك يۈزىگە، ئۆزىگە تىكىلىپ تۇرغان ھېرىسمەن كۆزلىرىگە قارىدى، ئۇنىڭ قاپقارا دۈگى-

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com